

ВІДГУК

офіційного опонента доктора філософських наук,

доцента **Бойко Анжели Іванівни**

на дисертацію **Гривнака Богдана Любомировича** на тему:

«Модернізація системи освіти України як чинник ціннісно-світоглядної визначеності суспільства» на здобуття наукового ступеня кандидата

філософських наук

зі спеціальності 09.00.10 – філософія освіти

Актуальність дисертаційного дослідження Гривнака Богдана Володимировича на тему: «Модернізація системи освіти України як чинник ціннісно-світоглядної визначеності суспільства» не викликає сумнівів. Нажаль, в сучасному українському суспільстві з'явилися ряд негативних тенденцій щодо негативного сприйняття трансформаційних рухів в освітній сфері. Крім того, наявні дослідження, як правило мають суто теоретичний характер зі спрямуванням на констатацію. Тому актуальність дослідження, на наш погляд, визначається не стільки темою, але й самим підходом до дослідження. В переліку методів значаться доволі традиційний набір. Разом з тим, видається цікавою структура роботи.

Автором здійснено дослідницький підхід, який не містить традиційної теоретичної ретроспективи. В певному розумінні робота має реформаторський характер, оскільки містить не тільки аналіз сучасних освітніх трансформацій, але й практичні рекомендації щодо втілення реформ. Теоретична частина не стільки присвячена розгляду поглядів класики філософії освіти, скільки розгляду документів, що регламентували тогочасну освітню діяльність. Це слугує підставою для виділення тенденцій.

Провідна гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що комплексне дослідження модернізації системи освіти України зі світоглядно-філософської точки зору в сучасних умовах дасть змогу визначити основні ціннісні засади впровадження інновацій, які ми спостерігаємо у житті світового суспільства загалом та українського зокрема протягом останніх десятиліть (с. 8).

Імпонує теза автора - освіта є однією з головних органічних систем суспільства і змінити її без радикального оновлення всього суспільного організму неможливо (с. 26).

Важко погодитись з тезою, що російський канал є єдиним інформаційним каналом щодо розвитку освіти, оскільки євроінтеграція і принципове подолання мовних бар'єрів зробив визначений автором канал (російський) далеко не єдиним, а з урахуванням пропаганди, ще є шкідливим.

Від аналітичного розгляду автор переходить до категоріального апарату. Як і було проголошено в науковій новизні дисертант обґрунтовує поняття «суспільно-орієнтаційна невизначеність». Цитую: «Складність ситуації української освіти полягає в тому, що ми можемо визначити терміном «суспільно-орієнтаційна невизначеність» (с. 71). «Поняття «суспільно-орієнтаційна невизначеність», на нашу думку, є найбільш вдалим для означення тієї політичної, економічної, культурної та соціальної дезорієнтації українського суспільства, яка мала місце в пострадянський період розвитку нашої держави, а освіта оптимальним засобом для подолання цього явища.

Суспільно-орієнтаційна невизначеність – це певний стан буття суспільства, його існування, за якого усталені уявлення та пріоритети швидко змінюються, забуті або втрачені внаслідок подій, що мали вирішальний вплив на формування суспільної свідомості та порушили природну еволюцію їх розвитку»

Дослідник логічно і очікувано позиціонує освіту як суспільство утворюючу систему. Тому другий розділ дисертації виглядає достатньо зрозумілим і логічним, адже присвячений розгляду суспільства перехідного періоду – від індустріального до інформаційного. В даному розділі автор розглядає існуючі характеристики як індустріального, так і інформаційного суспільства через вже існуючі дослідження. Проте в наведених розглядах не вистачає власне позиції автора.

В контексті інформаційного суспільства автор відмічає роль освіти та рівень оволодіння інформаційно-комп'ютерними технологіями. Надалі автор надає розгляд інформаційного суспільства через його розбудову в сучасній

Україні. Винятково важливим, на наш погляд, стало прийняття Закону України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» (с. 91).

Автор виділяє головні, на його погляд, риси сучасного інформаційного суспільства. Необхідно відмітити освітньо-інформаційну та ціннісну домінанту визначених рис.

Погоджуємось з автором, що «головним досягненням інформаційного суспільства є отримання якомога більшого доступу до інформації. Цей доступ дозволяє отримати людині знання – головну цінність і капітал сучасної економіки. Однак, отримані знання безумовно мусять бути використані на практиці та забезпечити як суспільству загалом, так і кожному індивіду зокрема певний результат. Цей результат, на наш погляд, є чимось новим і раціональним, тобто інноваційним. Тому означення «суспільство знань та інновацій» є винятково вдалим (с. 96).

Імпонує також підхід кореляції понять «освіта» з поняттям «знання». Із формуванням «класу інтелектуалів» відповідним чином виникають нові лінії соціальної стратифікації. Для того, щоб підготувати людину і суспільство до інноваційного типу життя необхідно певним чином змінити саму освіту, додати їй як за формою, так і за змістом інноваційності.

Крім того, автор надає ще один аспект розгляду - проблема співвідношення «освіта – бізнес». Фактично, автор виводить освіту в сферу соціального запиту.

Крім того, видається досить важливим, що автор ставить наступне питання - дослідивши концептуальні та методологічні засади побудови та функціонування знаннєвого суспільства (суспільства знань та інновацій), цілком природно виникає запитання – а яка ж ситуація з побудовою нового суспільства в Україні? Такою постановкою питання аналіз переформатується в практичну площину.

Дослідник не обходить увагою й питання психології і мотивації до навчання та здобуття освіти у сучасному молодіжному середовищі (с. 128). Автор наголошує, що сьогодні ситуація складається таким чином, що молода

людина повинна проявити себе ініціативною, самодостатньою, творчою і всебічно розвиненою особистістю, а не працівником який просто «просиджує» час на роботі. Адже в умовах світової економічної кризи далеко не кожне підприємство, установа чи організація може дозволити собі утримання таких «ефективних» фахівців.

Гривнак Б. Л. формулює головні риси сучасної освітньої системи в Україні та її подальшого розвитку:

- формування ідеології модернізації та реформування освіти нашої держави, спрямованої на підвищення її ефективності, а також конкурентоздатності;

- залучення стратегії суспільства ризику до концепції реформування вітчизняної системи освіти;

- аналіз схеми управління та фінансування освітніх закладів та надання їм більш широкої адміністративної та фінансової автономії з метою підвищення ефективності їх діяльності;

- визнання державою нетрадиційних форм здобуття освіти та проведення більш гнучкої політики з метою забезпечення оптимального балансу між її масовістю та якістю;

- винайдення та запровадження способів стимулювання та заохочення як тих, хто навчається, так і тих, хто прагне отримати знання.

Розділ третій містить ґрунтовний науковий аналіз поняття освітніх парадигм, їх класифікацію та змістовне наповнення. Опрацьована потужна джерельна база, автор робить логічні висновки. Автор пов'язує зміну освітніх парадигм зі зміною цінностей суспільства.

Крім того, Гривнак Б.Л. торкається і питання соціальної відповідальності освіти. В роботі зазначено, що дедалі більшої ваги набуває компетентність та професіоналізм як учнів та студентів, тобто осіб, які навчаються, так і педагогів, підвищується роль їх соціальної відповідальності (с. 154).

Дуже вдалим є заключний акорд дослідження, коли автор наголошує, що серед кроків, які першочергово варто зробити Україні для розвитку освітньо-виховної сфери, необхідно виділити наступні:

– скасувати практику фінансування освіти за залишковим принципом – це дозволить підняти престиж працівників галузі та утримати «кращі уми» від виїзду закордон;

– інтенсифікувати розвиток дистанційної е-освіти та продумати – яким чином на законодавчому рівні легалізувати дипломи та сертифікати віртуальних та дистанційних освітніх закладів;

– стимулювати тих працівників освіти, які у своїй діяльності віддають перевагу використанню новітніх інформаційних технологій, в тому числі для поповнення новими і цікавими науковими та методичним розробками загальнодоступних освітніх ресурсів у мережі Інтернет;

– продовжити розвивати інтеграцію України в світовий інформаційний та освітній простори з метою співпраці та перейняття досвіду інноваційного розвитку освіти тих держав, які досягли значних успіхів у цьому процесі;

– інтенсифікувати використання ІКТ та застосування інтерактивних методів навчання, а також стимулювати тих осіб, які досягли значних успіхів у запровадженні інноваційних технологій у навчальний процес;

– спростити систему здобуття наукових ступенів та спонукати молодь, а особливо студентів, до науково-дослідної діяльності не тільки під час навчання в університеті але і по його закінченні (с. 173).

Поряд із загальною позитивною оцінкою роботи необхідно висловити ряд зауважень та побажань щодо роботи «Модернізація системи освіти України як чинник ціннісно-світоглядної визначеності суспільства»:

1. На наш погляд, дещо некоректно сформовані цілі дослідження. Адже дослідження ширше, ніж визначені цілі.

2. В тексті зустрічаються некоректні посилання на авторів.

3. Проблеми модернізаційних змін в сфері освіти не є суто українським феноменом. Тому доцільно було б такі мати посилання на аналогічні процеси за межами України. Автор дотично згадує досвід США та Польщі, проте без певних висновків.

4. Важко погодитись з тезою автора, нам ще рано визначати наше суспільство саме як інформаційне. Адже розвиток суспільства і притаманні йому

характеристики не залежить від того чи науковці визначають його саме таким. В нашому випадку – інформаційним суспільством.

5. На наш погляд, дослідження значно б виграло якщо б модернізаційні і трансформаційні зміни більш пов'язувались зі змістовним наповненням. Тому, можливо, окремої уваги потребує розгляд змісту освіти.

6. П. 3.3. дисертації щодо пошуків оптимального шляху розвитку освітньо-виховної сфери в сучасній Україні мав би містити значно більше практичних рекомендацій.

Зазначені недоліки, хоч і впливають на цінність дослідження, але не є концептуальними і настільки суттєвими, щоб переважити загально позитивне враження від роботи. Зміст дисертації, логічність, послідовність та системність подачі матеріалу показують, що автор може самостійно вирішувати складні актуальні наукові завдання, робити науково обґрунтовані узагальнення.

Загальний висновок. На основі вищевикладеного вважаю, що дисертація «Модернізація системи освіти України як чинник ціннісно-світоглядної визначеності суспільства», є завершеним самостійним дослідженням з актуальної проблеми, в якій отримані новітні науково-обґрунтовані результати у галузі філософії освіти. Робота виконана на високому науково-теоретичному рівні, де представлено авторське бачення перспектив реалізації проблем трансформаційних змін в освіті через систему цінностей суспільства. Робота має важливе теоретичне та практичне значення та відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор – Гривнак Богдан Любомирович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософських наук за спеціальністю 09.00.10 – філософія освіти.

Офіційний опонент – доктор філософських наук,
доцент, завідувач кафедри філософії
Черкаського державного технологічного
університету

Бойко А.І.

Підпис Бойко А.І.
засвідчую

